

Mühendis, Mimar, Şehir Plancılığı Eğitimi Üzerine

Eğitim, “kişinin zihinsel, bedensel, duygusal ve toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesi ya da ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar ve bilgilerin kazandırılması yolundaki çalışmaların tümü” olarak tanımlanabilir. İlk ve ortaöğretimde genel bilgi, öğretim ve eğitimin verildiği varsayımından hareketle, gençlere meslek edindirmede en önemli dönem üniversite eğitimidir. Bu nedenle, özellikle mühendislik-mimarlık eğitiminde ortaöğretimde alınan temel bilimlerin önemi yadsınamaz.

Dünya eğitim sektörü yıllık 6,52 trilyon dolarlık bir pazar durumundadır. Dünya toplam ticareti üzerinden dolaşıma giren paranın 2022 verileriyle 19,9 trilyon dolar (WTO) olduğu düşünülürse, eğitim üzerinden dolaşıma giren 6,52 trilyon doların çekiciliği kendiliğinden anlaşılır. Dünya ölçüsünde eğitim, sağlık vb. sosyal hizmet alanlarının geniş çaplı tasfiyesinin yaygınlaşmaya başladığı bir dönemdeyiz. Bugün üniversitelerimizde yaşanan yapısal dönüşümleri anlayabilmenin, bu politikalara karşı güçlü bir mücadele verebilmenin önkoşulu kuşkusuz, dünya ölçüsünde yaygınlaşan bu neoliberal politikaları anlayabilmekten geçmektedir.

Ülke gereksinimi, iş ve istihdam olanakları düşünülmezsizin yapılan kapasite artışları, altyapı eksiklikleri, öğretim kadrosu yetersizliği ile düşen niteliği, öğrenci niteliklerinde meydana gelen düşüşler, müfredatın niteliği ve işlevselliği, üniversiteler arası birliktelik, akreditasyon, denklik, yeterlilik, meslek içi eğitim, lisans sonrası eğitim, eğitimin kalitesi, öğretme yol ve yöntemleri gibi çeşitli konular bu sorun yumağının parçalarını oluşturmaktadır.

2022 yılında gerçekleştirilen YKS oturumlarına, 2 milyon 351 bin 641 kişi başvuruda bulunmuş ve sınava 3 milyon 8 bin 287 kişi katılmıştır. 2022 yılında gerçekleştirilen YKS oturumlarına, 3 milyon 234 bin 318 kişi başvurmuştur. Üniversitelerimizin mühendislik-mimarlık programına kayıt yaptırabilmek için bu yılda 300.000 başarı sıralama uygulaması yapılmıştır. Bu baraj uygulamasında ziraat ve orman mühendisleri muaf tutulmuştur.

2022-2023 öğretim yılında ülkemizde 129 devlet, (on beş teknik üniversite, bir yüksek teknoloji enstitüsü ve iki güzel sanatlar üniversitesinin yanı sıra Milli Savunma Üniversitesi ve Polis Akademisi), 70 vakıf üniversitesi ve 9 meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 208 üniversite bulunmaktadır. Ayrıca Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kıbrıs İlim Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Girne Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi, Lefke Üniversitesi, Lefke Avrupa Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Akdeniz Karpaz Üniversitesi ve özel statü ile YÖK tarafından tanınan Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi, Balkan Üniversitesi, Saraybosna Üniversitesi, Azerbaycan Tıp Üniversitesi, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Bakü Devlet Üniversitesi, Moldova Komrat Devlet Üniversitesi, Azerbaycan Diller Üniversitesi ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi bu sayıya dahil edildiğinde ülkemizdeki öğrenciler toplam 228 ayrı üniversite, okul ve akademide öğrenim görebilmektedirler. Sosyal bilimler ve sağlık bilimleri ağırlıklı üniversiteler haricinde bu üniversitelerin neredeyse tamamında mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı eğitimi almak mümkündür. Kıbrıs ve yurt dışında bulunan bu üniversiteler ile birlikte YÖK tarafından denkliği kabul edilen ve üniversite sınavı ile öğrenci kabul eden üniversite sayısı 222 olmaktadır.

2025 Yılı YKS Sınav Sonuçları

		Program Sayısı	Toplam Kontenjan	Yerleşen	Boş Kalan Kontenjan	Kontenjan Doluluk (%)	Önceki Yıla Göre Fark (%)	Sıralaması İyileşen	Sıralaması Gerileyen	Değişmeyen
1	İŞLETME	270	12988	12226	726	94,1	-15,5	251	37	0
2	TIP	182	18914	18496	418	97,8	+2,8	130	32	1
3	HUKUK	118	10234	9433	801	92,1	-29,2	69	42	0
4	İLÂHİYAT	200	10526	10526	90	99,1	+12,1	-	-	-
5	ŞEHİR PLANLAMA	38	1206	1201	5	99,6	-24,0	34	1	0
6	MİMARLIK	306	10364	9625	739	92,8	-16,3	148	98	1
7	MÜHENDİSLİK	1721	69579	60267	9312	86,6	-4,3	894	579	7
8	TMMOB	2065	81149	71093	10056	87,6	-6,1	1076	678	8

TMMOB'nin 48. döneminde çalışmalarını sürdüren Eğitim ve Staj Çalışma Grubunun hazırladığı rapora göre mühendis, mimar ve şehir plancılarının temel sorunları ve mevcut durumu şu şekilde sıralanmıştır:

1.Niceliksel Bolluk, Niteliksel Kıtlik: Kontrolsüz kontenjan artışları ve akademik altyapısı olmayan "tabela üniversiteleri", mühendislik ve mimarlık unvanlarının piyasa değerini düşürmüştür. Mezun sayısı artarken, sorun çözme ve tasarım yetkinliğine sahip teknik eleman arzında ciddi bir aşınma yaşanmaktadır.

2.Temel Bilimlerin Tasfiyesi: Müfredatlarda matematik ve temel fen bilimlerinin ağırlığının azaltılması, MMŞP disiplinlerinin analitik derinliğini yok etmiştir. Bu durum, mezunları sadece mevcut yazılımları kullanan "teknik operatörler" seviyesine indirgemekte, yeni teknoloji üretme potansiyelini baltalamaktadır.

3.Eğitimin Piyasalaşması ve Teknokent Eleştirisi: Üniversiteler, kamusal araştırma merkezleri olmaktan çıkarılıp sanayinin ucuz AR-GE ofislerine dönüştürülmüştür. Teknokentler ve benzeri yapılar, akademik bilgi üretimini ticari kâr odaklı projelere mahkûm ederek bilimsel özgürlüğü zedelemiştir.

4.Stajın Sömürü Aracına Dönüşmesi: Staj süreçleri, eğitimin bir parçası olmaktan çıkıp "naylon staj" ya da "ucuz/ücretsiz iş gücü" sömürüsü haline gelmiştir. Kariyer Kapısı gibi merkezi mekanizmalar, liyakatten ziyade puana dayalı hiyerarşiler yaratarak eşitsizliği derinleştirmektedir.

5.Akademik Kadroda Erime ve Güvencesizlik: 50d rejimi ve düşük özlük hakları, akademik dünyayı gençler için cazip olmaktan çıkarmıştır. Profesör ile araştırma görevlisi arasındaki ücret makasının

daralması ve liyakatsiz atamalar, akademik saygınlığı ve eğitim kalitesini düşürmektedir.

6.Kurumsallaşmış Cinsiyetçilik: Teknik alanlardaki eril dil ve "Gemide kadın uğursuzluktur" gibi çağdışı tabular, kadın meslektaşlarımızın eğitim ve istihdam süreçlerinden sistematik olarak dışlanmasına yol açmaktadır. Bu durum, MMŞP disiplinlerindeki zenginleşmeyi ve çok sesliliği engellemektedir.

7.Akreditasyonun Vitrinleşme Riski: Kalite güvence sistemleri ve akreditasyon süreçleri, bazı kurumlarca sadece bir pazarlama enstrümanı olarak görülmektedir. Akreditasyon kurumsal liyakati ve sürekli iyileştirmeyi esas alan bir denetim mekanizması olması gerekirken, evrak üzerinde mükemmellik arayışına hapsolme tehlikesi bulunmaktadır.

8.Diploma Değersizleşmesi ve İşsizlik: Sektörel ihtiyaçlar gözetilmeden belirlenen kontenjanlar, MMŞP alanında yapısal bir işsizlik ordusu yaratmıştır. Bu durum mühendislik asgari ücreti protokollerinin SGK tarafından tek taraflı feshedilmesi gibi hamlelerle birleşerek meslek onurunu hedef almaktadır.

Sonuç olarak mühendis, mimar ve şehir plancıları eğitimi, sadece teknik bir beceri seti edinme süreci değil, ülkenin sanayileşme, kentleşme ve kalkınma politikasının merkezidir. Bilim ve tekniğin sermayenin değil, halkın çıkarına sunulduğu bir düzenin inşası; özerk üniversite, güvenceli akademi ve nitelikli bir eğitim modelinden geçmektedir. TMMOB, meslektaşlarının eğitim hayatından başlayarak emekliliklerine kadar her aşamada haklarını savunmaya; bilimi, tekniği ve yaşamı savunan toplumcu bir çizgide mücadele etmeye devam edecektir.

Yayın Kurulu